

על אביו זקנו

הנכד מבדיל תוכו וברו של אדם נאומר: „ראיתי איש מתפלל ערב ובר סר / עטת יראת כשלמה / לגדלו אין חקר / אולם ידעתי מעשהו בסתר / עושק דל אביון בזרוע“ וזקנו דורש: „והצדע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים, האיש אשר בו הנגע בפנימיות און מתלבש בלבוש פרומסיים ובאמת הנגע בתוכו“, או על משה רבנו „ישב על כסא הרבנות אין האט גיפראוועט דעם עולם גאנץ בריוט אבל — בפנימיות לבי בו היה עניו מכל אדם — יותר מהאנשים וואס זיי זענין גיווען איינע געבויגען מיטן פנים צום דערעד זמר כנים עצמם שהם ענווים“.

הנכד לבו לעמלים וזקנו אנשים התפללו בביתו ורב אחד שאל מי חסד „כי היה סובה, כי רבנים או דוים הם ויאמרו אליו זה חייט, זה סטאלער זה מוליער“, או פעם „ישב בין בעלי יעגלות והתנכר ולא ידעו לא הרבי (האתר שבמקום זה) ולא החסידים מי הוא לא בבואו ולא בצאתו“.

יש גם שיווי גדול — הנכד המשביל בין חסידים נעשה זר לסביבתו, הנדה לו זועמת לו והוא מתעמק וזקנו החסיד בין מתנדרים משפחתו רודפתו, קרוביו נוגשים בו, מדעיבים אותו, מענים אותו, „והיה לו ייסורים גדולים מהתנדרותם עליו ולא היה לו מה לאכול, אשר היה איזה ימים בלא אכילה“. ואולי היה גם שיווי ספקות — הנכד מספר: „ובמה שאימצתי את לבי להסית דעתי מכל המחשבות הזרות, כן יותר ויותר הבזילגני הרחיקים רעים, עד כי נפגעתי ונתקלתי בהמאמר יותן בהן גדול שימש בכתבנה גדולה שמונים שנה ולכסוף נעשה צידוקי — אשר הטיל מהגמה ומכוכה בנפשי כאשר סיפרתי ובארתי בספר אלחנן“ („זכרון בספר“) וזקנו אומר: בפשיטות: „יותן שימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולכסוף נעשה צידוקי פירוש שהרניש בעצמו שהוא צדיק“.

כמובן כאן התבדל, התבדל שבין זקנו שאמר: „ולגדולתו אין חקר אין ללכת בתקירות בעבודת ד' רק יאמין בהשיות באמונה פשוטה“ וכן נכדו אשר לאחר חיבוטים הרבה קרא: „אלהי לי הבו, ששון ישעי השיבו ואמונתו השיבו, עז מבטחון / הא לכם חנם כל דעת קניתי — — אך השיבו נדחי / את אלהי אבי, כאשר דימיתו / כי ישוב ואשוב תמים להיות עמו / ונפשי לאדוני כנמול על אמו“ („רומיה נפשו“).

היא אמו, בתו של הצדיק מקובדין.

הרבי משה מקובדין, תלמיד ר' נוח מליכוביץ ורבו של ר' אברהם מסלונים, היה אביו אמו והוא מוזכר אותו, פנימיותו עמו, שיתותיו. דרך הלצה הוא גם מרמו ער מה הוא שמח שלא נתחנך בבית הרבי, יבקשת אמו. מותר, כמדומה, לשער שרישומו של הזקן היה גדול מכפי שרצה הנכד המשביל להודות וראוי להבליט אילו נודותימגע. קודם כל ענין מידת הרחמים והחמלה, שהמשורר עצמו רואה אותם כיסוד גדול, מכריע בנפשו (וראה דבריו: אם ישנה בקרבי כי אינו מידה טובה, אם ישנה בקרבי יותר מכל, מידת הרחמים והחסידות, אם ישנם לי דגעים, שאנו מדי גיש בהם כלות הנפש לנעלה ולנשגב — כל אלה נחלת אמו, אמי החסידה הישרה והכשרה“). זקנו — הענינים מוכבים לפי הספר „אור ישראל“ מדוד „תורת משה“ — היה בן עניים ובילידתו היה רעב בליטא ובאו דעבים לכפרם ואמו מתנה עצמה קמה ברבי חיים ואפתה להם ובישלת לעניים. היו מהם עוי פנים וחרפו אותה שאינה מסהרת במלאכתה, התחילה בובה, אומר לה בנה: „אמי אל תיראי מדבריהם, את עשי מלאכתך ואף אם יסללך, את תעשי ואן תעשי המצוה בהלכתה“. פעם היתה בו מחלת שעול. אמר שהוא משתעל „אשר שום בריישראל זאל שוין מעהר נישט הוסטען“. בכפר סמוך דיוון היתה מגיפת בהמות, יצא החוצה ונפל זקם ונפל קם ואמר: „רבנו של עולם מיט מיין פאל זאל שוין אפסומען דיווינער שלא תפול עוד שום בהמה“. היה נופל על ציבורי הפתקאות של חסידיו וצועק: „תהיה ירך בו ואלה הצאן מה עשו“. כשהיה דינו לו על אשה חולה: „טוב לי שתי חן לי עם פלעטנע בראשי מרם ששמעי תי מאתך דברים כאלה הבוטים כמדי קרות חרב ופלתו כליותי ולבי“.

הנכד רואה כאביינעם ברעת האדם את התחרות והנה נמצא גם עו בזה אצל אביו זקנו אומר ליהודי: „אבטיחך כי גם לך יהיה שפע ופרנסה בהיות רק באופן כשתראה ששכנך החנווני כשיהיה לו פדיון הרבה תתן תודה להקדוש ברוך הוא, אבטיחך שיהיה לך גם בן פרנסה בריות, הגם כי קשה להגיד זאת בלבב שלט, אך מקודם תרגיל עצמך לומר בפיו ואחר זה תהיה גם בלבך — — וזהו בפיו ובלבבך לעשותו“ או מה שאמר לכפרי החושש שהיהודי שבא לכפרו יקפח פרנסתו: „רבים מכאובים לרשע פירוש מה שיהודים מתרבים זאת מבי אובים רק לרשע אבל הבוטח בד' חסידו יסוכבנו מה שיהודים רבים סוכבים אותנו, כחסד ייחשב לו ששוכן בתוך בני ישראל“.